

и идѣтъ къмъ него, къмъ дѣдо Ранчо! . . . Идѣтъ да вземѣтъ и неговата, па да сѣ заедно; да литне и она съ цѣлия роякъ! . . . Кѣдѣ? . . . Зеръ онъ знае?! . . . Тамъ нѣкъдѣ, хей, по свѣтоветѣ! . . . Бр р р р ѣ! . . . Студени, мразови трѣпки побихѣ цѣлата изнеоцѣла снага на дѣдо Ранчо! Побѣлелата глава на стареца кљомна отчаяно възъ ония гърди, що бѣхѣ прѣпълнени съ горчила, съ патила, съ чемери! Една чудна мрѣжа, като паяжина, почна да замрѣжва ония очи, които отъ като сѣ проглѣдали, виждали сѣ все тѣрнѣе и бодили, а ни единъ цвѣтецъ! . . . — Жито сѣяхъ — къклица се ражда! . . . Цвѣте садихъ — пелинъ брахъ! . . . За дѣждъ се молихъ — градъ удари! Боже, Боже! . . . Ти ли ме не разбра, или я не знаихъ да ти кажѣ?! . . . Като живѣхъ, какво проживѣхъ, що доживѣхъ на тоя свѣтъ?! — . . . Грозни, тѣжки, горчиви мисли и още по-горчиви спомени бѣхѣ попѣпнали въ дѣдовата Ранчова глава, като мрѣвки въ мравенище! . . . Цѣлия неговъ животъ, всичката негова черна неволя, що е проживѣлъ на тоя свѣтъ, испъкнала, опнала се на прѣде му, като платно на плетъ! Всичко си спомни дѣдо Ранчо, всичко, всичко, отъ конецъ до конопецъ! . . . Спомни си той, какъ го е каралъ, какъ го е мѣчилъ спахията да върше съ боси крака тѣрнѣето, защото нѣмалъ съ що да си исплати даждието! Рая гола, немотна, . . . една душа бѣше остала у гърди, ама на агата не му трѣбва гола душа, онъ сака харачъ, сака вергия, ! . . . Зеръ е крива раята, ако единъ зулумджия я обере, па за другия не останало ни котле на верига, ни чержле на върлина?! . . . Зеръ е крива раята, Боже, че се е *рая* родила?! . . . Спомни си дѣдо Ранчо какъ го турихъ у зоръ, та да го оженѣтъ. Сака, не сака — оженихъ го! . . . Ни го питатъ, ни му казватъ! . . . Па и що ще му кажѣтъ, зеръ онъ не вижда че трѣбва да се наплоди аговата рая?! . . . Та ако нѣма рая, тогава кой ще плаща?! . . . кой ще работи и за агата, и за царцината, и за всички?! . . . И наплоди ги дѣдо Ранчо, наплоди ги дѣсетина — дванаесетъ души, ама колко ли се завъртѣхъ живи отъ нихъ?! . . . Паунъ не може да истрае зулуметѣ, па стана хайдутинъ и си затри главата по горитѣ! . . . Стойна?! . . . хмъ . . . кешки да се не е била ни раждала, като ѣхъ съсипа Еминъ чаушъ, па, отъ срамъ, момичето взе та се хвърли и се удави! . . . Иото?! Него го смаза, сиромахътъ, колелото на Али-беговата воденица! Първана го притисна буката въ беговата курия, Лало го раскъсахъ влѣчитѣ само за единъ кефъ на спахията, а пѣкъ другитѣ . . .